- Cami-i Rumi
MADDP YAYINLANDIKTAN SONRA GELEN DOKÜMAN

در استانبول چاپ شده است؛ محرم زیلی (ـ ۱۰۰۰ ق) با ترجمهٔ نفحات‌الانس جامی؛ اسعدپاشا کوپرولوزاده (سدهٔ دهم هجری) با ترجمهٔ یوسف و زلیخای جامی؛ ترجمهٔ رسالهٔ وحدةالوجود جامی از مؤلفی ناشناس؛ ترجمهٔ سلسلةالذهب جامی از مؤلفی ناشناس؛ کامی قرامانی (ـ ۹۵۲ ق) با ترجمهٔ یوسف و زلیخای جامی؛ اخی‌زاده (ـ ۱۰۱۳ق) با ترجمهٔ شواهدالنبوة جامی؛ عبدالله‌پاشا (ـ ۱۱۴۸ ق) با ترجمهٔ یوسف و زلیخای جامی؛ احمد صافی‌افندی (ـ ۱۲۹۰ ق) با ترجمهٔ رسالهٔ عروض جامی؛ کریم‌افندی (ـ ۱۳۰۳ ق) با ترجمهٔ سلامان و ابسال جامی؛ عزت‌پاشا (ـ ۱۳۳۰ ق) با ترجمهٔ یوسف و زلیخای جامی؛ محمد اسعدافندی (ـ ۱۳۴۹ ق) با ترجمهٔ سبحةالابرار جامی؛ محمدطاهر الگون (ـ ۱۹۵۱م) با ترجمهٔ مرآت‌العقاید جامی به نام مرآت حضرت مولانا. مقلدان: از میان آثار جامی یوسف و زلیخای او بیش‌تر از همه پیرو داشته است. شاعران ترکی‌گویی که به تقلید از جامی یوسف و زلیخا سروده‌اند یا حتی نظری به آن داشته‌اند، از این قرارند: آق‌شمس‌الدین‌زاده، متخلص به حمدی (ـ ۹۰۹ ق) که یوسف و زلیخایی در بحر خفیف و به نام بایزید دوم عثمانی (۸۸۶ ـ ۹۱۸ ق) سروده است. در این اثر برخی از ابیات یوسف و زلیخای جامی ترجمه شده و برخی نیز نظیره است. این اثر گویا کهن‌ترین یوسف و زلیخایی است که به پیروی از جامی سروده شده و از بهترین یوسف و زلیخاهای عثمانی است؛ بهشتی (ـ ۹۱۷ ق)؛ کمال‌پاشازاده (ـ ۹۴۰ ق) که یوسف و زلیخایی به تقلید از جامی در هفت‌هزارو هفت‌صدوهفت بیت سروده و با بایزید دوم پیشکش کرده است. کمال‌پاشازاده، به گفتهٔ خودش، از یوسف و زلیخای حمدی بی‌خبر بوده وگرنه دست به نظم این داستان نمی‌یازیده است؛ یوسف ضیایی (ـ حـ ۹۵۰ق)؛ کامی قرامانی (ـ ۹۵۲ ق) که یوسف و زلیخایی در بحر هزج سروده، اما تنها چهل‌ویک بیت از آن باقی مانده است؛ عبدالرحمان غباری (ـ ۹۷۴ ق)؛ خلیفهٔ دیاربکری (ـ ۹۷۹ ق)؛ یحیی تاشلیجالی (ـ ۹۹۰ ق)؛ قدیمی (ـ ۹۹۵ ق)؛ هوایی (ـ ۱۱۲۲ق)؛ احمد مرشدی (ـ ۱۱۴۵ ق)؛ محیی‌الدین گلشنی (ـ ۱۰۱۴ ق) که تخمیس نعت جامی را سروده؛ همچنین فوزی موستاری (ـ ۱۱۶۰ ق) بلبلستان و کمال‌پاشازاده نگارستان را به تقلید از بهارستان جامی نوشته‌اند.

منابع: الاعلام، زرکلی، ۲۸۳/۳؛ ۲۳۵/۷؛ ۱۱۱/۸؛ ایضاح‌المکنون، ۳۸۹/۲، ۷۲۷؛ پایداری حماسی، ۱۳۹؛ تاریخ ادبیات در ایران، ۳۴۷/۴ ـ ۳۶۹؛ تاریخ ادبیات فارسی، ۴۷ ـ ۵۴؛ تاریخ ادبی ایران، از سعدی تا جامی، ۷۷۸؛ تاریخ نظم و نثر، ۳۸۹/۱ ـ ۳۹۰؛ تذکرة الشعرا، حسن‌چلبی، ۳۰۹/۱؛ ۷۱۲/۲ ـ ۷۱۷، ۸۱۵؛ جامی، علی‌اصغر حکمت؛ دانشمندان آذربایجان، ۲۷۲؛ رشحات عین الحیات، در صفحات فراوان؛ ریحانةالادب، ۱۱۵/۲؛ زبان و ادب فارسی در بوسنی و هرزگوین، ۸۱، ۱۲۶، ۱۵۰؛ زبان و ادب فارسی در قلمرو عثمانی، ۱۹۹؛ سجل عثمانی، ۳۱۱/۳؛ ۹۸/۴، ۶۰۵؛ شعر و ادب فارسی در کشورهای همسایه، در صفحات فراوان؛ الشقایق النعمانیه، ۲۱۷، ۲۵۰، ۲۶۸، ۳۶۲، ۴۳۹؛ عثمانلی مؤلفلری، در صفحات فراوان؛ قاموس‌الاعلام، در صفحات فراوان؛ کشف الظنون، ۹۹/۱، ۷۲۴، ۸۵۵؛ ۱۰۶۷/۲، ۲۰۳۷؛ معجم‌المؤلفین، ۱/ ۲۸؛ ۱۸۰/۸ ـ ۱۸۱؛ مقالات تربیت، ۲۴۷ ـ ۲۵۲؛ نامه‌ها و منشآت جامی، ۲۴، ۶۲، ۶۳، ۶۶، ۷۳؛ هدیةالعارفین، ۵۰۰/۱، ۲۰۵۵؛ ۲/ ۳۷۷، ۳۹۶؛ یوسف و زلیخا، خیام‌پور؛ یوسف و زلیخا، خواجه‌علی خوارزمی؛

A history of Ottoman poetry, 1/311 ; 2/149 ; 3/148 ; *Iranica*, 11/18-19 ; *Türk dili ve edebiyatı ansiklopedisi*, 6/ 394-396 ; 7/4-5 ; *Türk edebiyatı ansiklopedisi* ; *Türkiye diyanet vakfı İslam ansiklopedisi*, 14/169.

رشنوزاده

جامی رومی (ja.mi-ye.ru.mi)/جامی مصری، سدهٔ دهم هجری/ شانزدهم میلادی، شاعر عثمانی. برای این‌که نام وی را از نام عبدالرحمان جامی (ـ ۸۹۸ ق) جدا کنند، با نام جامی رومی و نیز از آن روی که سال‌های بسیار در مصر به‌سر برده است، با نام جامی مصری یاد کرده‌اند. لطیفی دربارهٔ وی می‌نویسد که چون نزد عبدالرحمان جامی خدمت کرده بود، تخلص جامی را از نام وی گرفته است، اما از آن‌جا که وی اثری به نام سعادتنامه به سلیمان قانونی (۹۲۶ ـ ۹۷۴ ق) اتحاف کرده است، نمی‌تواند همروزگار عبدالرحمان جامی باشد. به گفتهٔ لطیفی، جامی رومی از مردم قسطمونی و به گفتهٔ ریاضی در ریاض‌الشعرا و عالی‌افندی (۹۴۸ ـ ۱۰۰۸ ق)، از مردم گالیپولی بوده است. حسن‌چلبی در تذکرةالشعرا از کسی با نام جامی‌بیگ که از مردم محلهٔ داودپاشا بوده و از شاعری با تخلص جامی یاد کرده و

به سرپرستی: حسن انوشه، دانشنامهٔ ادب فارسی، جلد ششم ـ تهران ۱۳۸۳
ادب فارسی در آناتولی و بالکان

love [Fig. 1] from *Selselat al-ḏahab* (in *Haft owrang*, ed. Alishah, p. 265, line 4039 ff.), it is not exactly clear which two figures among the twenty-three depicted are those of the father and son. Several figures depicting youths engaged in conversation with other men, though not at all described specifically in Jāmi's text could be understood as various examples of the types of suitors that are courting the favor of the son and about whom the father's advice is sought; but certain figures, having no apparent link to the meaning of the story could also be understood as Sufi symbols connoting secondary, or more oblique references that are signified by Jāmi's parable of the father and son. The figure of the kneeling man on the right, playing the flute, is an example in this case (Schimmel, pp. 273-75). As the spokesman of his time for the theosophy of Ebn ʿArabi (q.v.) and his school, Jāmi uses the pervasive influence of mystical currents, ideas, symbols, and images in his narrative and lyric poems, so that various interpretations for the recurrent depictions found in paintings that illustrate his texts may be possible (Chittick, p. 140). In the case of the illustration from the romance of *Leyli o Majnun*, where Qayṣ, visiting Leyli's tribal encampment catches a glimpse of her for the first time (Fig. 2; folio 231a; Simpson, 1998, p. 65), a Sufi allusion should be read into both the figure of the man playing the flute at the top-center of the painting, and the man with his spindle at the right-center, neither of whom are directly mentioned in Jāmi's text (Brend, pp. 174-76).

Bibliography: ʿAbd-al-Raḥmān Jāmi, *Haft owrang*, 2 vols., ed., Aʿlāḵān Afsaḥzād, Tehran, 1999. A. J. Arberry, *Classical Persian Literature*, London, 1958. Sheila S. Blair and Jonathan M. Bloom, *The Art and Architecture of Islam 1250-1800*, New Haven, 1995. Barbara Brend, *Perspectives on Persian Painting: Illustrations to Amir Khusrau's Khamsah*, New York, 2000. W. C. Chittick, "The Perfect Man As the Prototype of the Self in the Sufism of Jami," *Studia Islamica* 49, 1979, pp. 135-57. Olympiada Galerkina, "Some Characteristics of Persian Miniature Painting in the Later Part of the 16th Century," *Oriental Art* 21/3, 1975, pp. 231-41. Lisa Golombek, "Toward a Classification of Islamic Painting," in *Islamic Art in the Metropolitan Museum of Art*, ed., Richard Ettinghausen, New York, 1982, pp. 23-34. Robert Hillenbrand, *Imperial Images in Persian Painting*, Edinburgh, 1977. Thomas W. Lentz and Glenn D. Lowry, *Princely Vision: Persian Art and Culture in the Fifteenth Century*, Los Angeles, 1989. Qāżi Aḥmad, *Golestān-e honar: Taḏkera-ye ḵošnevisān wa naqqāšan*, ed., Aḥmad Sohayli Kʿānsāri, Tehran, 1987. Francis Richard, *Le livre persan*, Paris, 2003. Ḏabiḥ-Allāh Ṣafā, *Tārik̲-e adabiyāt dar Irān* IV, Tehran, 1990. Sām Mirzā Ṣafavi, *Taḏkera-ye toḥfa-ye Sāmi*, ed. R. Homāyun-farroḵ, Tehran, 1960. Annemarie Schimmel, *A Two-Colored Brocade: The Imagery of Persian Poetry*, Chapel Hill, 1992. Barbara Schmitz, "Miniature Painting in Harat, 1570-1640," Ph.D. Diss., New York University, 1981. Eadem, *Islamic Manuscripts in the New York Public Library*, New York, 1992. Marianna Shreve Simpson, *Sultan Ibrahim Mirza's Haft Awrang: A Princely Manuscript from Sixteenth-Century Iran*, New Heaven, 1997. Eadem, *Persian Poetry, Painting and Patronage: Illustrations in a Sixteenth-Century Masterpiece*, New Heaven, 1998. Eleanor Sims with Boris I. Marshak and Ernst Grube, *Peerless Images: Persian Painting and its Sources*, New Haven, 2002. Abolala Soudavar, *Art of the Persian Courts: Selections from the Art and History Trust collection*, New York, 1992. Maria E. Subtelny, "The Poetic Circle at the Court of the Timurid, Sultan Husain Baiqara, and Its Political Significance," Ph.D. Diss., Harvard University, 1979. Eadem, "A Taste for the Intricate: The Persian Poetry of the Late Timurid Period," *ZDMG* 136/1, 1986, pp. 56-79.

Eadem, "Socioeconomic Bases of Cultural Patronage under the Later Timurids," *IJMES* 20, 1988, pp. 479-505. Ehsan Yarshater, *Šeʿr-e fārsi dar ʿahd-e Šāhroḵ ya āḡāz-e inḥetāṭ dar šeʿr-e fārsi*, Tehran, 1956.

(CHAD KIA)

JĀMI RUMI (or Jāmi Meṣri), **AḤMAD**, Ottoman official, poet, and translator (fl. 10th/16th century). Next to nothing is known about him beyond his career as a ranking official of the Ottoman state, even the dates and places of his birth and death are not recorded. He was a professional soldier in the service of the royal court. In the reign of Sultan Süleymān (Solaymān) the Magnificent (r. 1520-66), he worked as a treasurer (*ḵazīna-ye ʿāmera kātebi*) in Egypt, where he lost four sons during a plague epidemic. He was sent to Mecca in order to renovate the Kaʿba, where he stayed for three years (ca. 1551-55). Upon returning to Istanbul he was promoted and once again sent to Egypt. During this time he translated Wāʿeẓ Kāšefi's *Rawżat al-šohadāʾ* from Persian into Ottoman Turkish under the title of *Saʿādat-nāma* for Süleymān the Magnificent. He became famous for this translation and became governor of a *sanjaq* (provincial district) in Egypt, the position in which he also served under Sultan Murād III (r. 1574-94).

His poetical works were apparently never collected in a *divān*, but some of his poems can be found in *taḏkera*s and anthologies. In *Saʿādat-nāma* he used simple language but adorned it with poems of Turkish and Persian poets. There are many manuscripts of *Saʿādat-nāma*; the oldest known manuscript dates from 986/1578 and is kept at Topkapı Palace Library in Istanbul (Revan, no. 1092; see Uzun, p. 103).

Bibliography: Meḥmed-Ṭāhir Bursalı, *ʿOtmānlı müʾellifleri* I, Istanbul, 1914, pp. 273-74. "Câmî-i Rûmî," in *Türk Dili ve Edebiyatı Ansiklopedisi* II, Istanbul, 1977, p. 14. M. Cunbur, "Câmî-i Rûmî," in *Türk Dünyası Edebiyatçıları Ansiklopedisi* II, Ankara, 2002, pp. 383. *Dāneš-nāma-ye adab-e fārsi* VI: *Adab-e fārsi dar Ānāṭuli wa Bālkān*, ed. Ḥasan Anušah, Tehran, 2004, pp. 270-71. Sadeddin Nüzhet Ergun, *Türk şairleri* II, Istanbul, 1936, pp. 900-02. Fehmi Edhem Karatay, *Topkapı Sarayı Müzesi kütüphanesi Türkçe yazmalar kataloğu* I, Istanbul, 1960, p. 367; II, Istanbul,